

Kvinnors och flickors rättigheter

En föreläsning av Johanna Wester,
människorättsinformatör

Halmstad, 2019

Johanna

Tidigare kursledare på Amnestyakademin,
barnrättsinformatör för UNICEF och
projektledare hos regeringsinitiativet
Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa

Arbetar med omvärldsbevakning för Mind

Föreläsare för Svenska FN-förbundet

Idag ska vi prata om:

- Kvinnors rättigheter
- Mål 5 och 10 i de Globala målen (Agenda 2030)
- Vad FN gör
- Kön, könsidentitet och könsroll
- Normkritik – att se bortom vanan
- Möjligheter i skolan

Vad betyder det att något är
en mänsklig rättighet?

En rättighet är enligt FN något man
behöver för ett liv som är okej. Varje
rättighet hör alltså tydligt ihop med ett
mänskligt *behov*.

A pair of hands, one from the left and one from the right, are shown holding a small globe of the Earth. The hands are positioned at the bottom and sides of the globe, with fingers gently gripping it. The globe is centered in the frame, showing the Americas and parts of Europe and Africa. The background is dark, making the hands and the globe stand out. The text is overlaid on a semi-transparent dark rectangle in the upper half of the image.

De globala målen – Agenda 2030

17 globala mål för hållbar utveckling

Syfte:

- att avskaffa extrem fattigdom
- minska ojämlikheter i världen
- lösa klimatkrisen
- främja fred och rättvisa

Antogs 2015 av FN:s generalförsamling

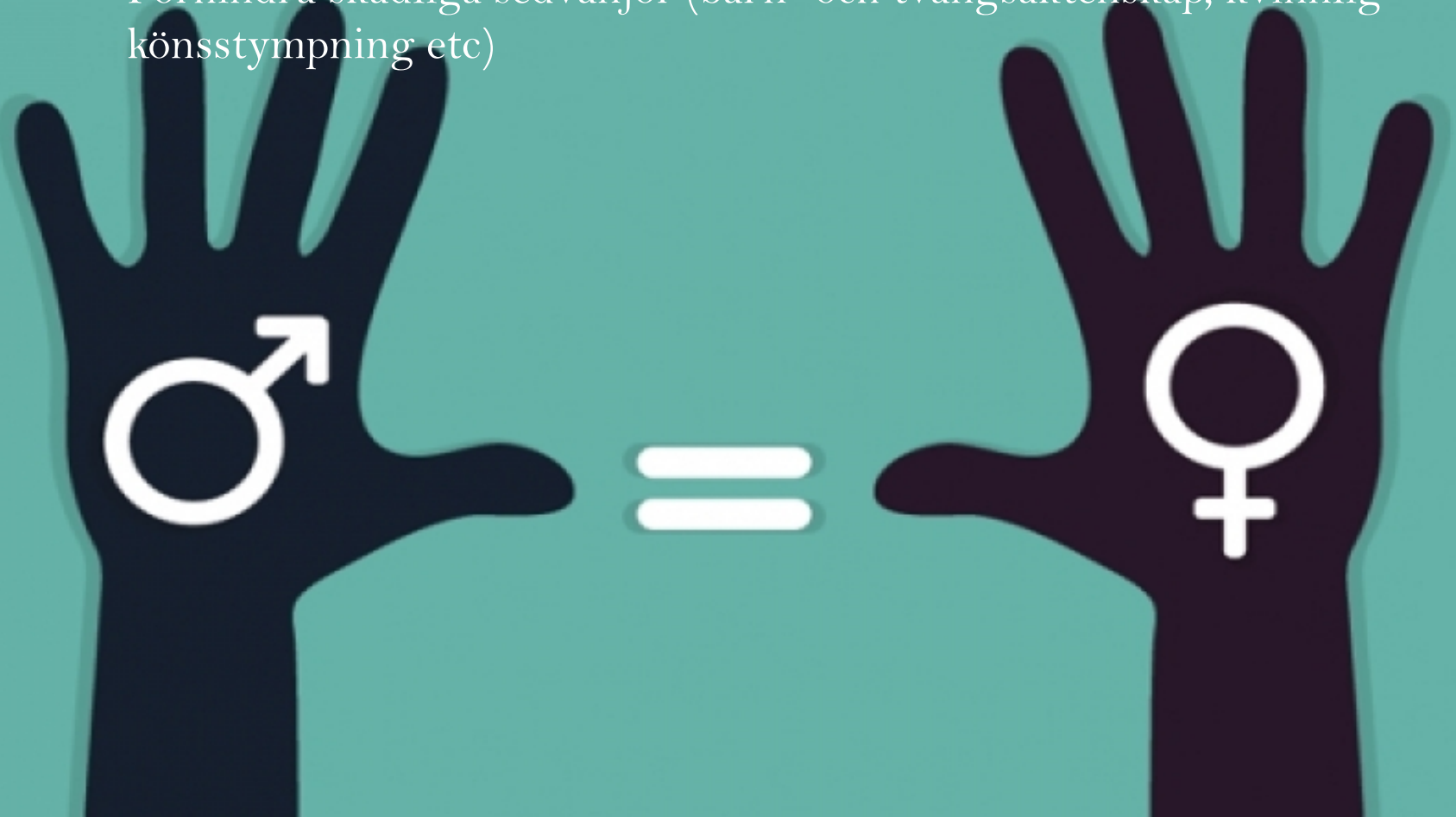
FN:s kvinnoorgan

Stärker demokrati och mänskliga rättigheter, ökar kvinnors deltagande i beslutsfattande och stärker deras politiska egenmakt.

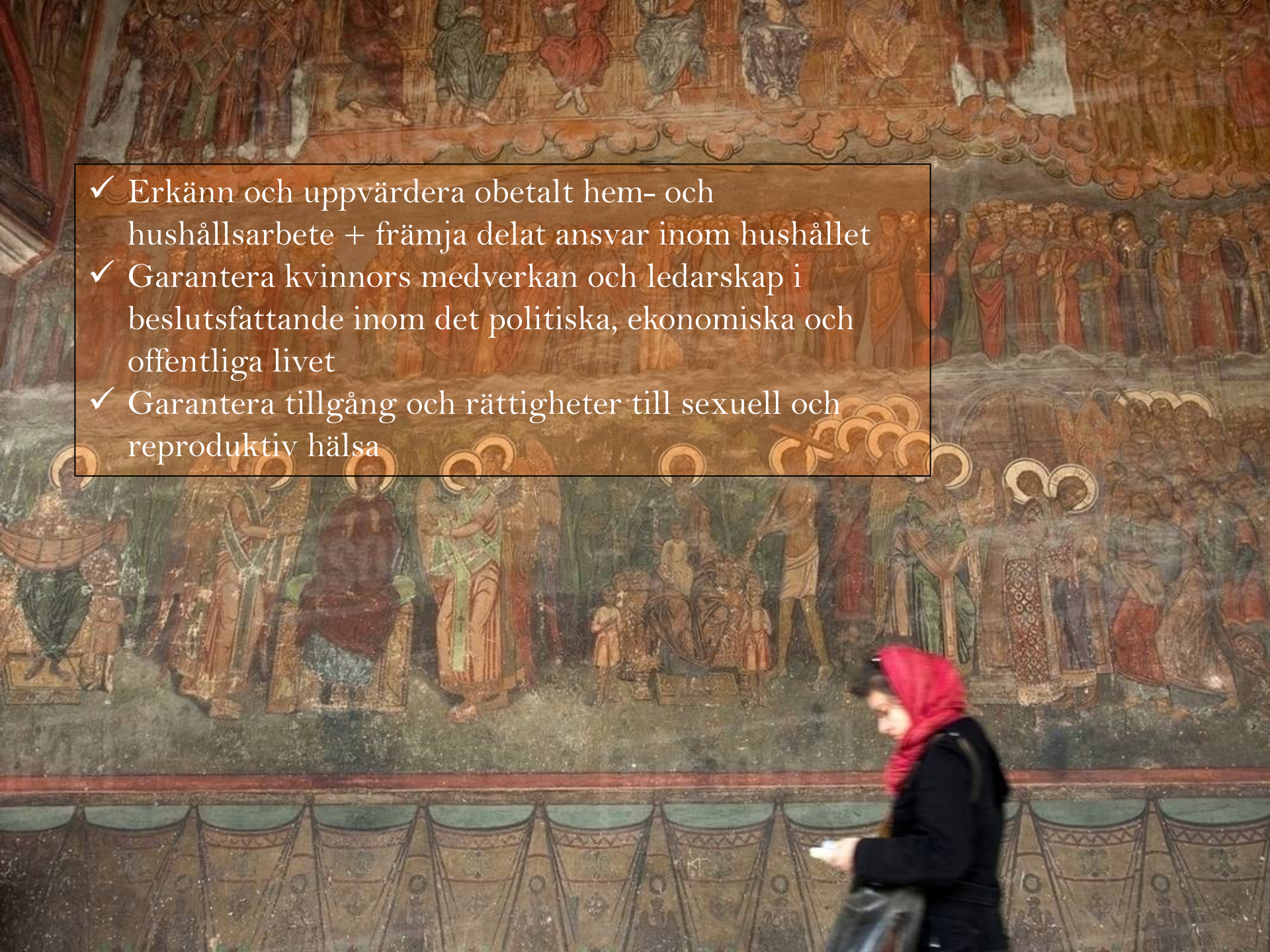
Både FN, UN Women och FN-förbundet sprider kännedom om och förstärker Agenda 2030...

Bland de globala målen i Agenda 2030 finns mål 5 – jämställdhet:

- ✓ Stoppa alla former av diskriminering mot alla kvinnor och flickor överallt
- ✓ Eliminera alla former av våld mot kvinnor och flickor, inklusive människohandel, sexuellt våld och andra typer av exploatering
- ✓ Förhindra skadliga sedvänjor (barn- och tvångsäktenskap, kvinnlig könsstympning etc)

-
- ✓ Erkänn och uppvärdera obetalt hem- och hushållsarbete + främja delat ansvar inom hushållet
  - ✓ Garantera kvinnors medverkan och ledarskap i beslutsfattande inom det politiska, ekonomiska och offentliga livet
  - ✓ Garantera tillgång och rättigheter till sexuell och reproduktiv hälsa

- ✓ Genomför reformer för att ge kvinnor lika rätt till ekonomiska resurser, ägande av mark och andra former av egendom (arv, naturresurser, osv)
- ✓ Öka användningen av teknik, så som informations- och kommunikationsteknik, som främjar kvinnors egenmakt
- ✓ Anta och stärk en genomförbar politik och lagstiftning för att främja jämställdhet för alla kvinnor och flickor på alla nivåer

Vad menas med könsidentitet?

An illustration depicting a world divided by a grey barrier with wavy lines. On the left side, a man in a red shirt and blue pants stands on a wooden crate, a young girl in a purple shirt and green skirt stands on another crate, and a person in a wheelchair is on the ground. On the right side, the man in the red shirt is reaching over the barrier, the girl is standing on a stack of two crates, and the person in the wheelchair is on a wooden ramp. The background shows a blue sky with white clouds and a rainbow on the far right.

Bland de globala målen i Agenda 2030 finns även:

Mål 10 - Minskad ojämlikhet

Alla måste få bli inkluderade i det sociala, ekonomiska och politiska livet

Både mellan och inom länder

Samhällsklyftorna ökar

Ojämlika utfall behöver minska, bl.a genom att avskaffa diskriminerande lagstiftning, politik och praxis och att främja lagstiftning, politik och åtgärder

Exempel: *"Förbättra regleringen och övervakningen av globala finansmarknader och finansinstitut."*

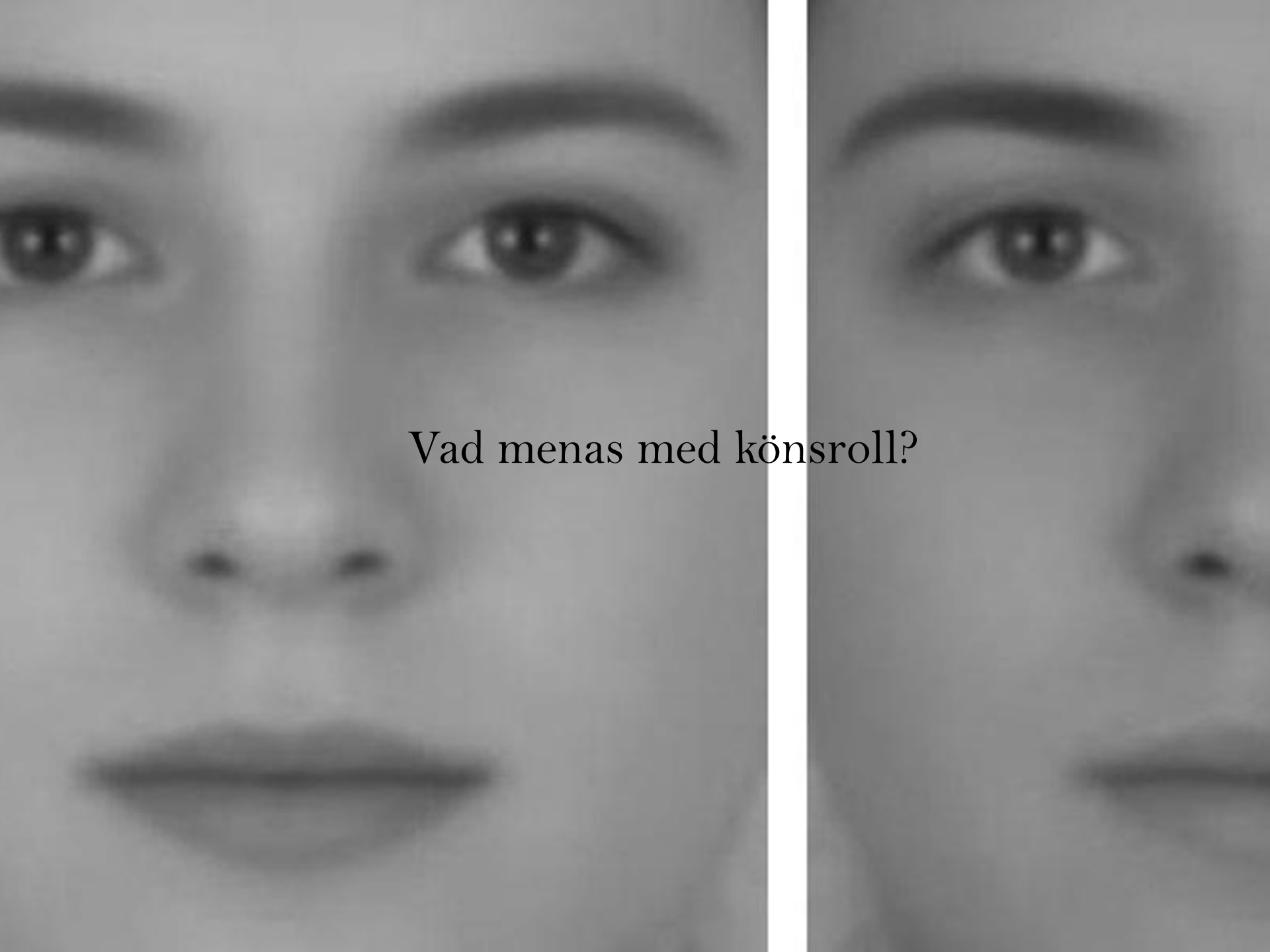
Alla olika maktordningar ligger ovanpå varandra som finmaskiga nät.

De påverkar och förstärker ibland varandra. Man ser sällan hela bilden av att bara titta på en maktordning i taget.

Fler diskrimineringsgrunder än kön är:
Könsuttryck, tro, etnisk tillhörighet, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder.

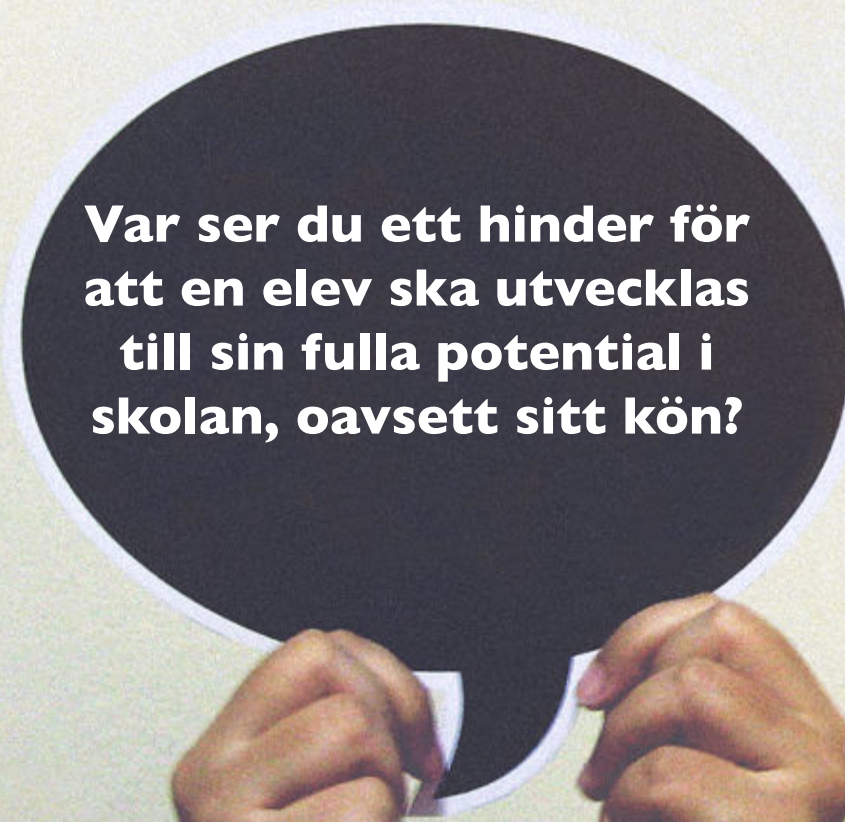
Mål 10 i Agenda 2030 påminner oss om att hålla flera tankar i huvudet samtidigt.

Vad menas med könsroll?

A person's hands are visible at the bottom, holding a large black speech bubble with a white outline. The speech bubble contains white text. The background is a plain, light-colored wall.

**Var ser du ett hinder för
att en elev ska utvecklas
till sin fulla potential i
skolan, oavsett sitt kön?**

Kom ihåg att låta eleven
förbli anonym!

Kränkningar av kvinnors rättigheter förekommer över hela världen:

De kvinnor som organiserar sig,
ex. för kvinnors sexuella och
reproduktiva rättigheter

De som aktivt utövar sina rättigheter

Könsrelaterat våld; könsstympning,
trafficking, hedersvåld/-mord,
tvångsäktenskap, osv

Inskränkt aborträtt och
osäkra förlossningar

- **I väpnade konflikter:** Våldtäkt, fångenskap, misshandel och mord
- **I hemmet:** samma saker
- **Snedvridna straffskalor** och dödsstraff av kvinnor
- **Sociala förtryck;** uteslutande, att inte få jobb, att dömas enligt andra ramar än män, sexuella trakasserier, mobbning

- 85% av personerna i den svenska skolans historieböcker är män.
- Två av tre svenska storfilmer saknar två namngivna kvinnor som pratar med varandra om något annat än en man.
- Män tjänar 12% mer i lön än kvinnor i Sverige. Den genomsnittliga svenska kvinnan slutar därmed få lön i slutet av november varje år.
- Endast en av fyra kvinnor mellan 16 och 24 år upplever att de blir lyssnade på och tagna på allvar i samhället.

- Psykisk ohälsa fortsätter öka bland kvinnor mellan 16 och 24 år
- Hälften av kvinnorna (och en tredjedel av männen) mellan 16 och 29 år lever med ångslan, oro och ångest
- Hälften av alla tjejer (och 40 procent av killarna) mellan 15 och 24 år är stressade över förväntningar de har på sig själva
- Nio av tio kvinnor mellan 13 och 30 år vill förändra något hos sig själva på grund av reklam

- År 2017 anmäldes ca 22 000 sexualbrott. 9 av 10 kvinnor.
- Ca 3 100 anmälda våldtäkter mot minderåriga. 9 av 10 flickor.
- Antalet anmälda misshandelsbrott mot vuxna kvinnor under året: 28 000
- I drygt vart fjärde fall rörde polisanmälan ett barn i åldern 0–17 år.
- Massiva mörkertal.

- Sexhandel: transitland, sexturism
- Fortfarande aldrig haft en kvinnlig statsminister
- Trakasserier, mobbning och övergrepp i skolan
- Foton, beröring – könsskillnader
- Språket
- Olika villkor socialt (åldersskillnader, uppmaning om leenden, behåring, sexualitet)
- ”Fult” för män att vara feminina

**Sveriges kvinnor tar ut dubbelt
så mycket föräldradighet som
män.**

Svenska skolans demokratiska uppdrag

=

Skolan förväntas utrusta eleverna med färdigheter och kunskaper som de behöver som medborgare i ett demokratiskt samhälle.

Skillnaden mellan att vara begränsad och
att kunna/tillåtas avgränsa.

A photograph of a classroom with many students in uniform sitting at desks, focused on their work. The students are wearing light blue and white uniforms. The classroom has large windows in the background, and a teacher in a purple shirt is standing in the background. The text is overlaid on a semi-transparent dark blue box in the center of the image.

Hotad rätt till utbildning

- Flickor går inte lika länge eller lika ofta i skolan som pojkar.
- Förtryck och våld i skolan är ett stort hinder för flickors skolgång.
- Om fler flickor får utbildning, kommer samhället snabbare ur fattigdomen.

17 procent av alla vuxna i världen kan inte skriva eller läsa.

Två tredjedelar - 493 miljoner - av dem är kvinnor.

Kvinnor och flickor som försöker få tillgång till utbildning stöter på många hinder: Det kan handla om allt ifrån påtryckningar om tidiga giftermål till diskriminering på arbetsmarknaden.

Varför är det så många unga tjejer som inte går i skolan?

- Pojkarnas utbildning prioriteras
- Hushållsarbete (ta hand om syskon, behövs vid spisen eller på fältet)
- Arbete i fabriker, på gatan, i andras hushåll
- Otrygga skolvägar
- Sexuellt och fysiskt våld (från både elever och lärare)
- Mobbing
- Oanpassat efter flickors behov. (Mens, ej separata toaletter osv)

Istället för skolgång

- gifts många flickor bort i tidig ålder
- blir gravida medan de själva är barn
- utsätts för våld
- tvingas ta hand om hushållet.

Det är ett brott mot flickors mänskliga rättigheter och ett enormt slöseri med resurser.

”Få investeringar är så framgångsrika för ett lands utveckling som satsningar på flickor och kvinnor”

- Lawrence H Summers, före detta chefekonom på Världsbanken och tidigare finansminister i USA

Utbildning av kvinnor har fördelar bortom den rena kunskapen hos individen:

- Familjeplanering
  - Effektivare hushåll
  - Bättre fungerande mödraskap
  - Födelse av friskare barn
  - Färre HIV-fall
  - Färre ofrivilliga eller tidiga graviditeter
- + raketfart i samhällets ekonomi

Varför är det viktigt att arbeta med flickors och kvinnors rättigheter i skolan nu under läsåret?

A group of five young girls are smiling and holding pink flowers. The girl on the far left is wearing a dark, patterned dress. The girl next to her is wearing a white shirt. The girl in the center is wearing a white shirt and holding a pink flower. The girl on the far right is wearing a plaid shirt and holding a pink flower. The background is slightly blurred, suggesting an outdoor setting.

Likabehandling av
flickor

Utbildning
Ekonomi
Vård
Inflytande
Meningsfull kultur

Tvångs- och barnäktenskap

Mest vanligt i Nordafrika, Mellanöstern, södra Asien och Sydostasien, men förekommer i alla länder (även de som har lagstiftning mot det).

Barnkonventionens artikel 19:

”Barnet skall skyddas mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld, skada eller övergrepp.”

Könsstympling

Barnkonventionens artikel 24.3:

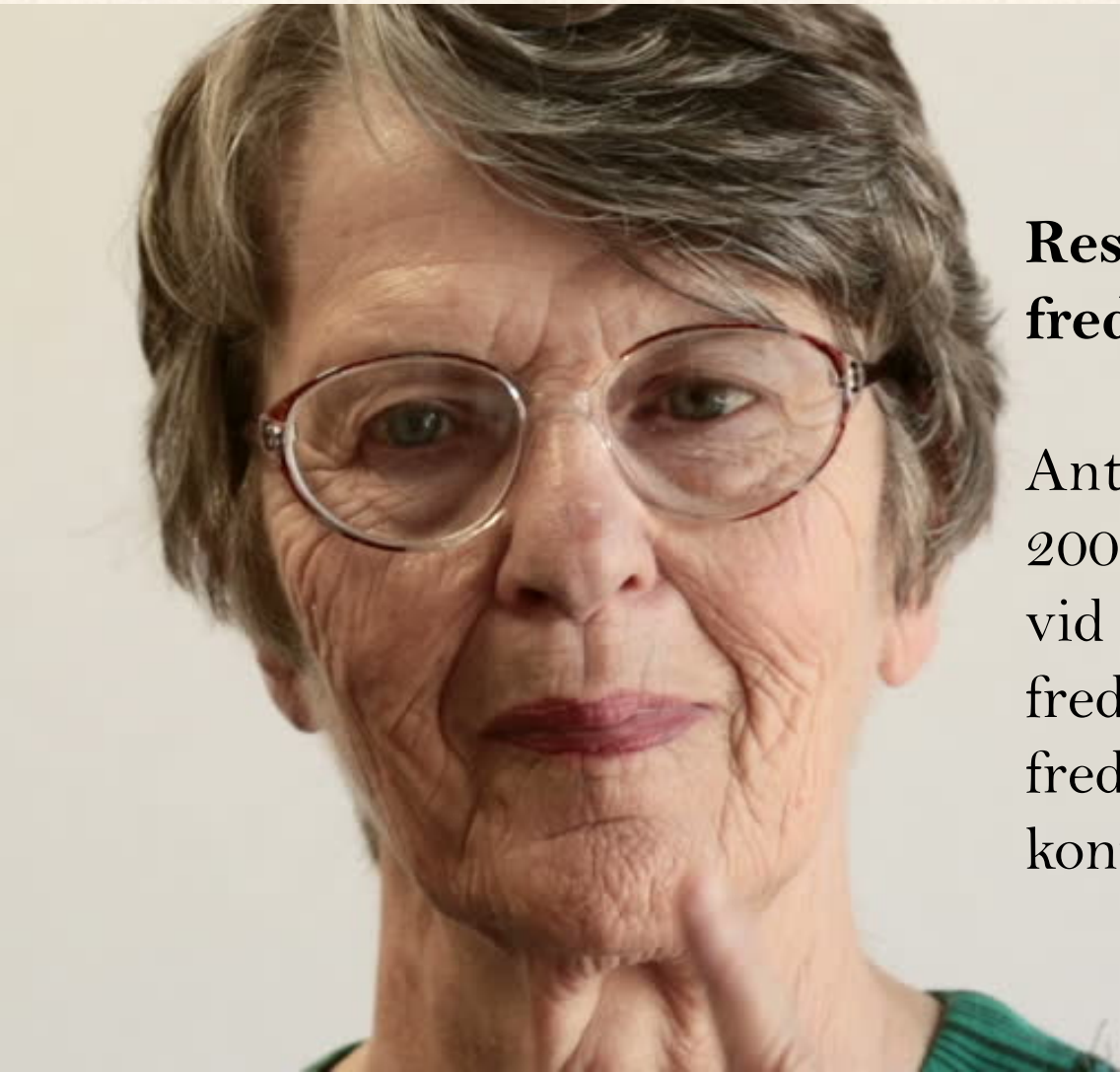
”Konventionsstaterna skall avskaffa traditionella sedvänjor som är skadliga för barns hälsa”.

Kvinnlig könsstympling är ett brott mot de mänskliga rättigheterna. Trots det utsätts två miljoner flickor för övergreppet varje år. SMSa AMNESTY till 72900 så bidrar du med 50 kronor* till vårt arbete för mänskliga rättigheter. Stoppa våldet mot kvinnor.

amnesty

*Öpenhetsregeln är svårare. När du Texta eller Text4 går ca 42 kronor till Amnesty. När du Text går ca 22 kronor till Amnesty. Du kan inte använda SMS-tjänsten om du har Texton.

Resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet

Antagen av Säkerhetsrådet år 2000. Handlar om kvinnors roll vid konfliktlösning, under fredsförhandlingar, fredsbyggande och under post-konfliktarbete.

KVINNOKONVENTIONEN

FN:s konvention om avskaffande av all slags
diskriminering mot kvinnor

Antagen av FN 1979.

Alla stater ska garantera att kvinnor har samma rättigheter som män, inklusive rätten att inte bli misshandlad, diskriminerad, våldtagen eller trakasserad på andra sätt.

”Kvinnor har samma rättigheter som män att engagera sig politiskt, ha vänner, ägna sig åt egna intressen, tjäna pengar och bestämma över sin kropp, sin ekonomi och sitt liv.”

Kvinnokonventionens artikel 5

”Kvinnor ska inte betraktas som svagare än män eller drabbas av fördomar som bygger på en sådan uppfattning.”

Kvinnokonventionens artikel 16

”Kvinnor har samma rätt
som män att välja vad de ska
arbeta med.”

Svensk lag

Det svenska lagsystemet ska inkorporera FN:s deklARATIONER om de mänskliga rättigheterna, kvinnokonventionen och barnkonventionen.

Men även individens eget engagemang
förändrar samhället och världen.

Vi kan exempelvis:

Motverka hämmande
könsnormer

Förebygga sexuella övergrepp och
tafsning

Träna varandra i att identifiera
härskartekniker och maktstrukturer

Främja och sprida flickors och
kvinnors berättelser

Lära oss mer

Säga ifrån

Försöka tänka intersektionalistiskt
och agera normkritiskt

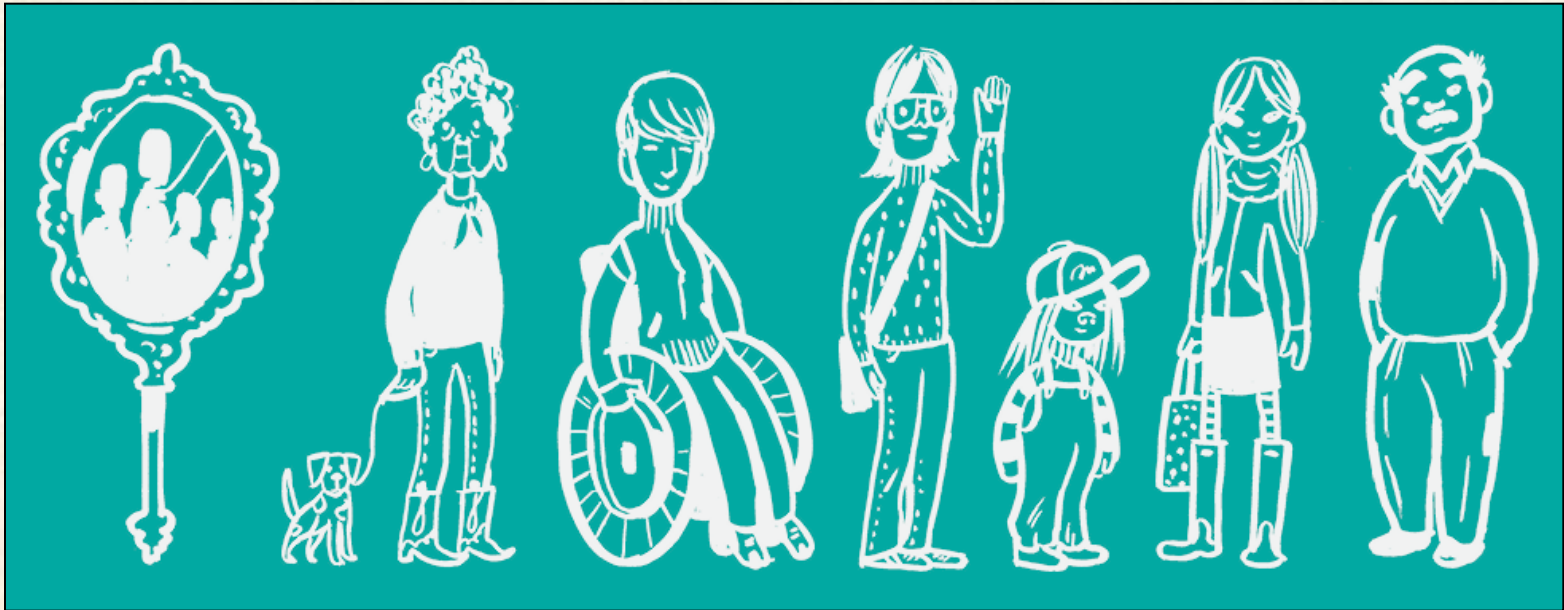
A person's hands are visible at the bottom, holding a large black speech bubble with a white outline. The speech bubble contains white text. The background is a plain, light-colored wall.

**Exemplifiera en
rättighet som
en tjej i din närhet kan
få bättre tillgodosedd!**

Verktyg, tips och övningar

NORMKRITIK

A photograph of two women smiling and laughing outdoors. The woman on the left has long blonde hair and is wearing a grey sweater. The woman on the right has dark curly hair and is wearing a dark jacket with a green logo. The background is slightly blurred, showing what appears to be a park or outdoor setting.

Det börjar med mig - få syn på egna antaganden och förväntningar

”Vem är inte med?” ”Vem är inte här?” ”Vem deltar inte?” ”Vem är inte representerad”?

Utforska behov (vad behöver ex. någon med kognitiv funktionsnedsättning)?

Se över rutiner och vanor (ex. bildanvändning,
oskrivna regler och ordval)

Hellre för lätt än för svårt

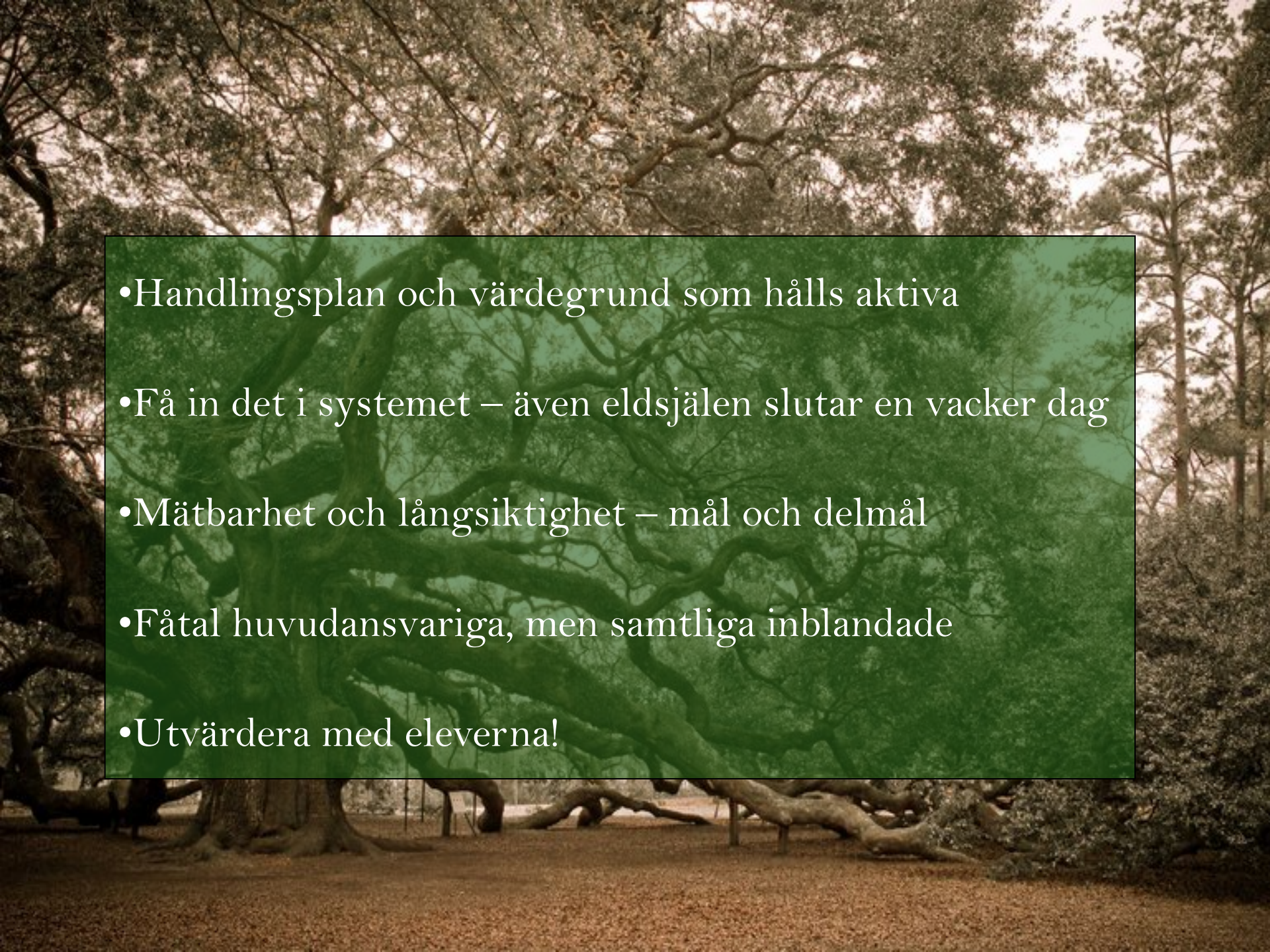

Kartlägg – var skaver det? Vilka är hindren?

Vilka har respektive påverkas av makten i vår verksamhet?

Var finns förebilderna? Lyft fram goda exempel!

-
- Handlingsplan och värdegrund som hålls aktiva
  - Få in det i systemet – även eldsjelen slutar en vacker dag
  - Mätbarhet och långsiktighet – mål och delmål
  - Fåtal huvudansvariga, men samtliga inblandade
  - Utvärdera med eleverna!

Heta stolen

Stå upp om påståendet stämmer!

Heta stolen

En mänsklig rättighet kan alltid matchas mot ett mänskligt behov

Heta stolen

Kvinnokonventionen trädde i kraft i början av fyrtiotalet

Heta stolen

I den ingår att staterna ska motverka stereotypa könsroller

Heta stolen

Barnkonventionen gäller alla under 20 år

Heta stolen

Barnkonventionen i sin helhet är lag i Sverige

Heta stolen

Barnkonventionen i sin helhet är lag i något land

Heta stolen

FACIT

Barnperspektiv

Att vuxna, så långt som möjligt, sätter sig in i barnets situation för att bättre kunna ta tillvara barnets intresse och verka för barnets bästa.

Barnrättsperspektiv

Att ta hänsyn till de mänskliga rättigheter som barn har och att säkerställa barnets rättigheter i åtgärder och vid beslut som rör dem.

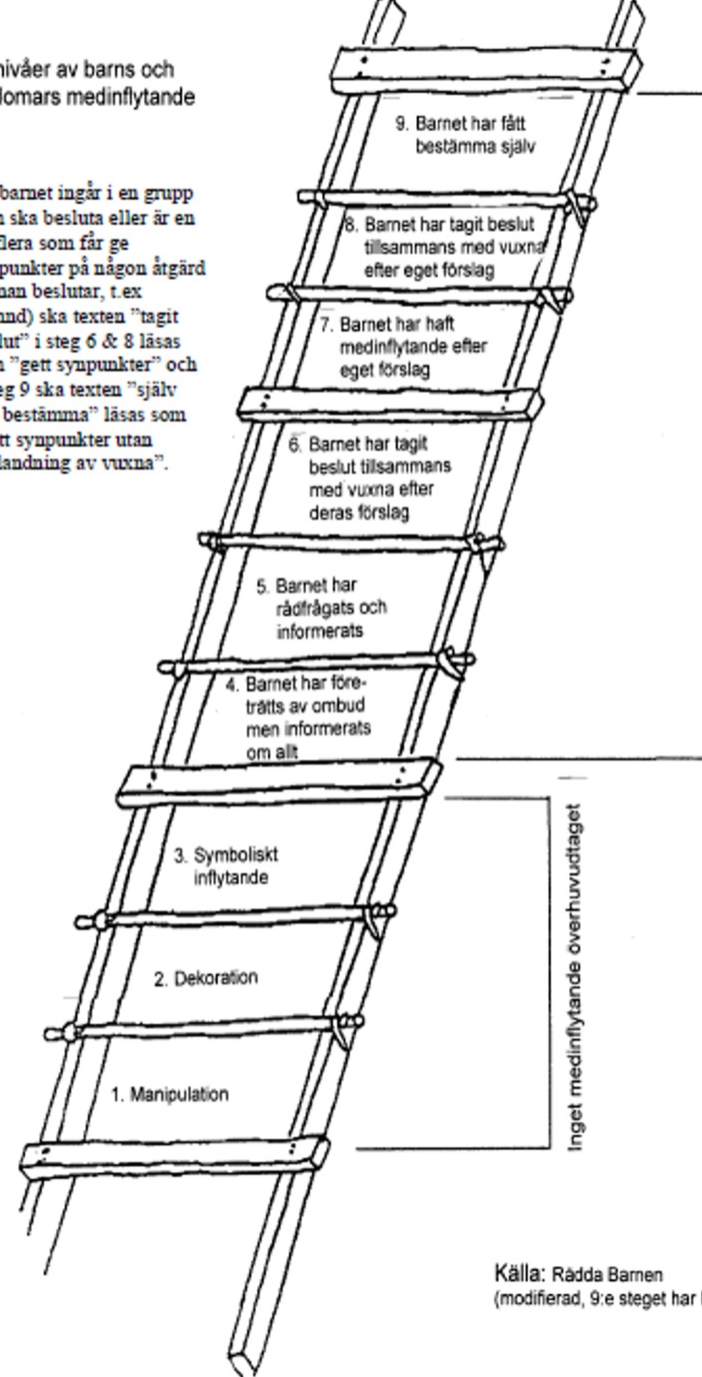
Barnrättsperspektiv genomsyrar en verksamhet när:

- barnets integritet och utveckling beaktas
- barnet inte diskrimineras
- ett jämställdhetsperspektiv finns
- barnets bästa, både på lång och kort sikt, uppmärksammas och övervägs i beslut som berör dem direkt *eller indirekt*
- det finns god kunskap hos personalen om barns rättigheter
- tillräckliga resurser avsätts för att främja barnets rättigheter

Medinflytandestegen

Nio nivåer av barns och ungdomars medinflytande

Då barnet ingår i en grupp som ska besluta eller är en av flera som får ge synpunkter på någon åtgärd (annan beslutar, t.ex. nämnd) ska texten "tagit beslut" i steg 6 & 8 läsas som "gett synpunkter" och i steg 9 ska texten "själv fått bestämma" läsas som "gett synpunkter utan inblandning av vuxna".

Källa: Rädda Barnen
(modifierad, 9:e steget har lagts till)

En **barnkonsekvens-**
analys, också kallad
barncheck, BKA eller
barnchecklista, är ett
verktyg för att en
verksamhet ska
kunna leva upp till
barnkonventionen.

Vad av det här är en flickas rättighet?

- Att vila
- Att vara uppe hur sent hon vill
- Att spela Pokemon Go
- Att äta frukt och grönt
- Att äta godis
- Att lära sig simma om pojkar i hennes omgivning får det

Praktiskt arbete på lektionen

Välj ut ex. de fem viktigaste rättigheter att arbeta med för just er, baserat på behov ni ser i klassrummet.

Ex. artikel 42: "Barnkonventionen och dess innehåll ska göras allmänt känt bland barn och vuxna" eller artikel 12: "alla barn har rätt att fritt uttrycka sin mening i frågor som berör det".

- Fira Internationella flickdagen (11 okt)
- Inrätta ambassadörer eller ombud för barnrätts-/kvinnorätts-/människorättsarbetet
- Skapa tillgång till pedagogiskt och målgruppsanpassat (gärna roligt) material om barnkonventionen för de unga

- Målgruppsanpassa och tillgängliggör för eleverna hur den *lokala* demokratin fungerar utifrån ett rättighetsperspektiv.
- Gå igenom de rekommendationer som Sverige får av FN vad gäller barns, flickors och kvinnors rättigheter och omsätt de till mål som är relevanta för barnen i/utanför klassrummet.

Lektionsmaterial om barns, flickors och kvinnors rättigheter

- ✓ FN-förbundets material (så som Flicka-handledningen, pedagogiskt material till boken “Alla borde vara feminister” eller fjolårets material till FN-dagen)
- ✓ UNICEF - <https://unicef.se/skolor/bestall-skolmaterial>
- ✓ Amnestys material för gymnasiet: <https://skola.amnesty.se/lektioner/>
- ✓ Lyssna.nu - skolmaterial för alla åldrar
- ✓ På <https://gratisiskolan.se/> finns en hel del material, inte minst Barnombudsmannens.

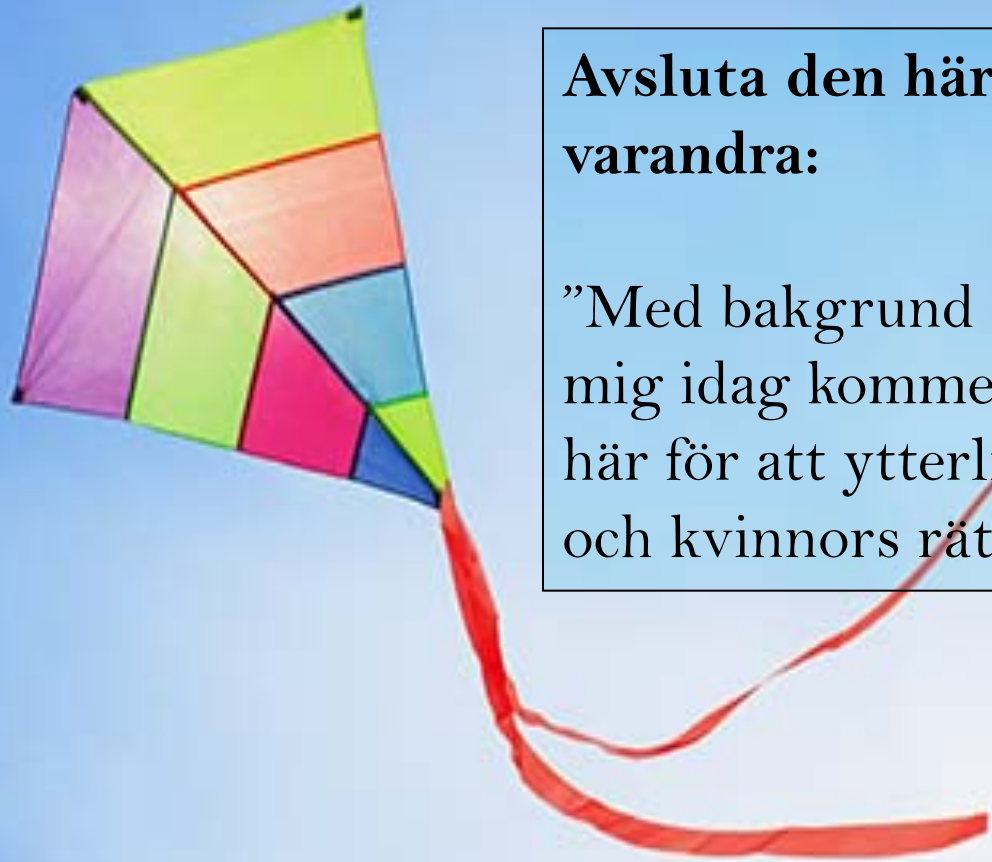

- Gör det möjligt att uttrycka sin åsikt på flera sätt, ex. rita, prata, fota, skriva, spela teater, använda ombud, leka.
- Läs mer material om barns delaktighet i skolverksamhet
- Rekommendera en bok om eller av en kvinna
- Berätta mer om kvinnornas historia
- Visa en film som klarar Bechdel-testet
- Underlätta för tystare elever att få komma till tals

- Ta fram informationsmaterial om barn- och kvinnokonventionen för barn, personal och föräldrar
- Arbeta med de ungas delaktighet, ex. i form av referensgrupper eller ungdomsråd
- Arbeta förebyggande mot mobbning med utbildning, förebilder, regler och rutiner
- Håll ett öga på utsatta grupper
- Se till att *alla* barn och vuxna känner till barns och kvinnors rättigheter

**Avsluta den här meningen till
varandra:**

”Med bakgrund av vad jag har lärt
mig idag kommer jag börja göra det
här för att ytterligare stärka flickors
och kvinnors rättigheter i skolan:”

Tack för idag och lycka till i ert viktiga arbete!

Kontakta mig gärna om ni har frågor:
johanna.wester@barnsrattigheter.com

